

26.04.1992 TARİHİNDE ANKARA'DA ODALAR BİRLİĞİNDE TOPLANAN SANAYİ KONSEYİNDE KONSEY ÜYESİ VE SENDİKAMIZ YÖNETİM KURULU BAŞKANI SAYIN MESUT EREZ'İN YAPTIĞI KONUŞMA

Sayın Başkan,

Muhterem Hanımefendiler, Beyefendiler,

Sanayi Konseyi olarak, mesleki kuruluşlar olarak, bir kelimeyle özel sektör olarak bazı önemli konularda düşüncelerimiz yeterince açık değildir, ne istediğimiz yeterince belli değildir. Bizimki böyle de resmi görüşler çok mu açık? Çok mu belirgin? Bu sorulara da evet demek güçtür.

Aslında üzerinde durduğum konu çok geniş çok ayrıntılı olarak tartışılabilir nite-liktedir. Satır başlarını söylemekle yetineceğim, çünkü dar çerçevedeki bu konsey toplantısında meseleleri uzun boylu tartışmak ve sonuçla bağlamak imkanı yoktur. Siyasal konular, sosyal konular, ekonomik konular olarak bir ayırım yapmak mümkündür.

1 - Siyasal konularda fikir beyan etmekten çekiniyorum. Şu kadarını söylemeden de geçemiyorum. Güney Doğu Anadolu'da Federe Kürt Devletinden, Bağımsız Kürdistan'dan söz edilebilen bir ortamda, Stalin'in Kars ve Ardahan'ı istediği yıllarda eski bakanlardan rahmetli Cevdet Kerim İnceday'ın Tür-

kiye Türk Milleti için en dar kumaştan biçilmiş bir elbisedir bundan bir yamalık bile veremeyiz dediğini anımsıyorum. Bu konuda görüş birliği içinde olmalıyız.

2 - Sosyal problemlerimiz arasında hiç gereği yokken son günlerde en çok konuşulan Moğultay taslağı vardır. Bununla ilgili olarak Eskişehir Çimento Fabrikası Genel Müdürü Sadık AKALAN'ın Eskişehir Sanayi Odası Başkanlığına yazmış olduğu bir mektubu aynen aktarıyorum:

İşçi tarafı her sözleşmede geçmişteki kayıpları öne sürmektedir. Geçmişte kayıp olup olmadığı hayaf standardı ile belli olur. KİT işçileri başta olmak üzere bugün pek çok işçinin evinde her türlü elektrik, elektronik cihazları ve önemli oranda bir kısmında otomobili vardır.

"TV 1'de" Haksız İşten Çıkarılmaları önleyen kanun" ile ilgili açık ortamda (Sn. Bakan M. Moğultay, Sn. B. Eczacıbaşı, Sn. Ş. Yılmaz işveren haklarının yeterince savunulmadığı izlenimini edindim. Sn. Bakan Kanuna taktığı "haksız işten çıkarma" ismi ile kamuoyunu yanıltmaya çalışmıştır.

En önemli savunma silahı ise "Hâkimlere güvenmiyor musunuz" sorusunda saklıdır. Sn. bakan yine televizyonda kullandığı "Toplu sözleşmenin yüksek düzeyde bağitlanması yetersizdir, sözleşmeyi takiben işverenin işçi çıkarması önlenmelidir" ve "Avrupa'da grev pahalı ve antika bir silah gibidir, son derece az kullanılmaktadır, biz grevi ko-

laylaştıracacağız" beyanları ile gerçek amacını ortaya koymaktadır. Öncelikle kanunun ismi değiştirilmelidir. Mesela "bir kere işe giren bir daha çıkarılmaz kanunu" gibi. Sonra da "Hür teşebbüs alanında hâkim kararına güvenemeyeceğimizi" açıkca beyan etmeliyiz. Hâkimler hukuk alanında uzmandırlar. Tüccar ve sanayici ise yılların biriktirdiği deneylerle güçlenen sezgileri, hatta bazen içgüdüleri ile karar verir;gelecek aylarda gelecek yıllarda olabilecekleri öngörür ve önlemleri çok önceden alır. Müteşebbis işadami hâkimin karışısında işletmesinin geleceğini, beklentilerini, endişelerini anlattığında hâkim bu görüşleri nasıl değerlendirecektir. Hâkim dinlendiği görüşleri hiç bir ilgisi olmadığı bir alanda değerlendirecek ve senin sezgilerin yanlış, bir şirket zarar etmez, kâr eder, önlem almaya gerek yok, diyebilecek mi! Hâkimin kararına rağmen şirket ilerde zarar ederse hâkim sorumlu tutulabilecek mi! İşadaminin uğradığı zarar KİT'lerdeki gibi devletçe karşılanacak mı! Ticaret Mahkemeleri karşı örnek alınmaz. Ticaret hukuku ayrı şeydir, hür teşebbüs fikri ayrı bir şey. Ticaret hukuku nasıl para kazanılacağını tarif etmez. Aksi halde ülkemizin en büyük işadamları hâkim kökenli olurdu. Acaba hâkimin takdirli bilirkişi ile mi yönlendirilecektir. Bir bilirkişi veya bilirkişi heyeti nasıl oluşturulacaktır! Sn. Bakan bilim adamlarının tasarıya karşı çıkmadığını beyanla "Karşı çıkan varsa, gelsin tartışalım" diyor. Tartışma konusu olan "Hür teşebbüs fikridir. Bu fikir ancak müteşebbis ile tartışılabilir.

Avrupa'daki sanayi devleri Türkiye için örnek gösterilemez. Herkesin çok iyi bildiği, son yüzyılda Avrupa ülkelerinin hangi zor şartlardan geçerek bugünkü durumuna ulaştığı gerçeğini Sn. Bakan bilmiyor mu! Buna rağmen Batılı sendikaların ücret ve sosyal hak taleplerinde ne kadar mütevazı davrandığından haberdar değil mi! Ülkemizdeki sendikaların tek yönlü grev silahını kullanarak (çünkü lokavt silahının içinde mermi yok-

tur) batı ölçülerine göre çalınca zamlar sağlandıkları gözardı ediliyor.

Devlet politik nedenlerle bu akıma arka çıkmaktadır. Sn. Ş. Yılmaz'ın "Maliyet içindeki işçilik payı çok cüzi bir oran tutar" görüşünün doğru olmadığı KİT'lerde % 50'lere varan işçilik payları ile ortadadır. KİT'ler bu yüzden batıyor, Devlet bu yüzden KİT'leri elden çıkarmaya çalışıyor. Sn. Bakan aslında özelleştirmeden sonra KİT'lerdeki statünün devamını güvence altına almaya çalışmaktadır. Hiç meraklanmasın, bu şartlarla kimse KİT'leri almaz. Böylece KİT'ler hükümetleride, devleti de kendi içinde bulunduğu batağa sürükleyecektir. KİT'lerin zararları genel bütçeden karşılanmaktadır. Yani KİT'lerin anormal işçilik giderleri sebebi ile oluşan zararların kapatılması için herkes cebinden para veriyor. İşçilerin 65 milyon nüfuslu ülkemizde bir azınlık olduğu unutulmamalı, yerleri genel denge içinde değerlendirilmelidir. Oysa durum ölçüsüz ve dengesizdir. % 70 civarındaki enflasyon karşısında gerçekleşen zamlar % 150 ila % 350 arasındadır. İşçi tarafı her sözleşmede geçmişteki kayıpları öne sürmektedir. Geçmişte kayıp olup olmadığı hayat standardı ile belli olur. KİT işçileri başta olmak üzere bugün pek çok işçinin evinde her türlü elektrik, elektronik cihazları ve önemli oranda bir kısmında otomobili vardır. Yani ülkenin ortalama gelir düzeyine nazaran çok üstün bir düzeye ulaşmışlardır.

Şimdi Sn. Bakan "daha da kolaylaşacak grev ve işçi çıkarma yasağından sonra işverenden ne istiyorsan alabilirsin" diyor. En yüksek bürokratların gelirlerinin üzerinde gerçekleşen lastik işçileri bir yana, çoğunluğunu çöpçülerin teşkil ettiği belediye işçilerinin son talepleri, toplu sözleşmelerde neler istenebileceğinin örneğini teşkil etmektedir. Önce yevmiyelerin en az 100.000.-TL.'sine çıkarılması ve buna % 100 zam yapılması isteniyor. Erkek çocuklar için ana - babaya sünnet hakkı (ne anlama

geliyorsa) ve sünnet takkesi üzerindeki maşallah ve prens asası dahil tüm giysisini istiyor, belediyelerin kuracakları kooperatifler yoluyla bedava arsa ve

nerdeyse bedavaya mal edilecek mesken istiyor, misafir şekeri dahil 25 kalem erzak + 250.000.- TL. istiyor ve de ilâveten akla zor gelebilecek pek çok sosyal destek istiyor. Bu taleplere para yetişmemesi halini öngörerek belediye gelirlerine el koyma hakkı istiyor. Sn. Bakan çok iyi incelediği cihetle, **Batılı ülkelerin toplu sözleşmelerinde böyle hakların olup olmadığını açıklamalıdır. Birakın sosyal hakları Avrupa ve Amerika'da işçiye bedava yemek veriliyor mu, en az bunu açıklamalıdır.**

Sn. Bakanın politik geleceği açısından işçilerin oyuna önem vermesi normaldir. Ama sayıları işçilerin 10 - 20 - 30 katı olan halkın tepkisini, partisinin ve hükümetin geleceği açısından da değerlendirmesini istemek vatandaş olarak hepimizin hakkıdır. Sn. Bakana sadece işçilerin değil, işverenin de ve özellikle tüm halkın bir bakanı olduğu hatırlatılmalıdır.

Sincan Belediye Başkanı işçilerin taleplerinin belediye bütçesinin bir kaç katına ulaştığını TV'de beyan etti. Şimdi işçi grev yapacak, çöpler kokmaya başlayınca belediye

yelkenleri suya indirip talepleri kabul edecek. İşçi çıkaramayacağına ve gelirleri de yetersiz kalacağına göre halktan şimdikininki bir kaç katı vergi toplamak zorunda kalacaktır. **Sn. Bakanın politik geleceği açısından işçilerin oyuna önem vermesi normaldir. Ama sayıları işçilerin 10 - 20 - 30 katı olan halkın tepkisini, partisinin ve hükümetin**

(*)

Fransa
Türkiye

1991 Üretimi
bin ton

25779
27431

toplam
çalışan

2475
14540

mühendis
+ memur

1231
2712

teknisyen
+ usta + işçi

6212
11828

geleceği açısından da değerlendirilmesini istemek vatandaş olarak hepimizin hakkıdır. Sn. Bakana sadece işçilerin değil, işverenin de ve özellikle tüm halkın bir bakanı olduğu hatırlatılmalıdır.

Ücret artışlarının verimliliği arttıracığı görüşü önümüzde KİT örnekleri varken hiç de haklı görülüyor. Ülkemizde verimlilik sadece işveren yatırım yaparsa artmaktadır. Yine KİT'lerin durumu görüşümüzü desteklemektedir. Teknolojik açıdan Fransa ile başabaş durumda olan çimento sektörümüze ait sayılar aşağıya çıkarılmıştır(*).

Görüldüğü gibi Türkiye'nin üretimi Fransa'dan % 6 fazla iken çalışan sayısı % 95 fazladır. Bu durumda işçinin verimliliğinden, çalışkanlığından söz edilemez."

Bu mektuba bir kaç hususu daha eklemek mümkündür.

Sayın Bakan bu taslakta

Anayasamızın "Sosyal devlet" ilkesini gerçekleştirmek istediğini söylüyor. Fabrikaların, iş yerlerinin duvarları dışında boğazi tokluğuna çalışmaya razı milyonlarca işsiz var iken ve bunlarla ilgili bir tek tedbir düşünmez ve bir tek söz söylemezken kıdem tazminat toplu sözleşme yapmak, sendiklaşmak hakkı olan

işçilere ilâve bir takım haklar verilerek sosyal Devlet ilkesi nasıl gerçekleştirilebilir? Sayın Bakan en büyük sosyal adaletsizliğin işsizlik olduğunu bilmiyor mu? Biliyor ise yatırımcıyı yatırımdan caydıracak tedbirleri nasıl önerebiliyor?

Ben bu satırları yazdıktan sonra haksızlık etmemiş olmak için Sn. Çalışma Bakanının sekiz yıldan beri toplanmayan Çalışma Meclisini 27 Nisan 1992 Pazartesi günü işsizlik sigortasını görüşmek üzere toplantıya çağırması ve orada "en kötü şey işsizliktir, işçiyi işsiz bırakmaktır" demiş olmasını olumlu karşıladığımı bu düşünceye aynen katıldığımı belirtmek isterim. Ne varki iş güvencesi taslağı işsizliği artıracak hükümler ihtiva etmektedir. Bundan başka işsizlik sigortası herhangi bir nedenle işinden ayrılıp işsiz kalan işçilerine belli bir süre belli miktarda ücret verilmesini öngörmektedir. Büyük işsiz kitlesinin derdine çare değildir.

Sn. Çalışma Bakanımız, hükümet programındaki taahhütlere uygun olarak taslağı tartışmaya açtığını ve tartışmaların aylardır devam ettiğini söylüyor doğrudur, tartışılıyor ancak Sayın Bakan bu tartışmalarda ortaya çıkan gerçekleri kabul etmiyor, bunlardan hiç etkilenmemiş görünüyor. Bu, antidemokratik bir davranıştır. mademki başlangıçtaki fikrinizi koruyacaktınız niçin taslağı tartışmaya açıyorsunuz?

Sn. Bakan her toplu sözleşmeden sonra işçi çıkarılması önlenmelidir diyor. Bunun sebebini neden araştırıyor, geçmiş yılların enflasyon farkının ve mevcut enflasyonun çok üstünde % 600 - % 700 zam talepleriyle işverenin karşısına çıkan işçilerin aşırı talepleriyle neden ilgilenmiyor?

Geçmiş yıllar enflasyon farkı olmaması halinde ya da bu fark varsa bunun çok üstünde % 250 - % 300 gibi ücret zamlarıyla bağitlanan sözleşmeleri niçin görmezlikten geliyor?

Ölçüsüz, endazesiz ücret zammı taleplerine objektif ölçüler getirmeyi niçin düşünmüyor?

22 Nisan 1992 günü Çalışma Bakanının daveti üzerine toplanan TİSK ve TÜRK-İŞ temsilcilerine bakanlığın hazırladığı ikinci bir taslak verilmiştir.

Yapılan eleştirilerden faydalanılarak hazırlandığı bakanlıkça ifade edilen yeni taslak eskisinin özüne hiç dokunmamakta aksine eski taslağa nazaran işveren açısından durumu daha da ağırlaştıran yeni hükümler getirmektedir. Örnek verelim: Mahkeme işyerinin kötü niyetle kapatıldığına karar verirse kıdem ve ihbar tazminatlarına ilâve olarak işveren en az bir yıllık ücret tutarında tazminat ödeyecektir.

İşyerini kapatma hakkını kötüye kullanan işverenlere 10 milyon lira para cezası ödettirilecektir.

Yeni taslakta sendikalar kanununun 59/3 maddesindeki 31. maddeye aykırı harekete ilişkin para cezası miktarı da artırılmıştır.

Bölge Müdürlüklerinin izninin kaldırılması gibi lehte sayılabilecek bazı önemsiz değişikliklerde vardır.

Akla şöyle bir düşünce geliyor: Siz misiniz taslağı eleştiren, daha şiddetlisini yapayım da, eleştirdiğinize pişman olunuz mu denilmek isteniyor?

Şimdi burada açıklığa kavuşmamız gereken bir noktaya gelmiş bulunuyoruz: Taslağın tümünü red mi etmeliyiz, yoksa onda gerekli değişikliklerin yapılmasını, yumuşatılmasını mı istemeliyiz? Şimdiye kadar yapılan tartışmalarda Sayın bakanın sergilediği tutum karşısında taslağın tümünün reddi yönünde görüşlerimizi birleştirmemiz doğru olacaktır.

3 - Ekonomik açıdan söylenecek çok şey vardır. Üzerinde görüş birliğine varmamız icabeden bir konu KİT'lerin özelleştirilmesidir. Sorumlu bakan

KİT'lerin önce özelleştirileceğini, durumları iyileştirildikten sonra özelleştirileceğini söylüyor.

Bilindiği gibi beş çimento fabrikasının % 99,5 hissesinin blok halinde yabancı bir şirkete satılmasını yetkili mahkeme o zamanki muhalefetin şimdiki iktidarın müracaatı üzerine iptal etmişti. Şimdi hükümet bu iptal kararının kaldırılmasında çalışıyor. Sayın bakanın söylediği şu: Biz satışın esasına itiraz etmiyoruz. Usul hataları vardı bunun için mahkemeye başvurmuştuk.

Kanımda bu yaklaşım yanlıştır: Özel sektör olarak hepimiz yabancı sermayeden yanayız. Yabancı sermayenin gelişini kolaylaştıracak tedbirler alınmasını istiyoruz. Ancak yabancı sermaye gelirken döviz getirmeli, yeni iş sahaları açmak için yatırım yapmalı, yeni teknolojileri beraberinde getirmelidir. Beş çimento fabrikasının satılmasında bu şartlardan hiçbirisi yoktu. Bunlar kârlı fabrikalardı, getirdiği döviz bir, bir buçuk yıl gibi kısa sürede götürülebilirdi. Yeni iş sahasında açmadı çünkü bunlar çalışan fabrikalardı. Yeni teknolojide getirmedi çünkü 1970'lerden beri çimento fabrikalarının % 85'i Türkiye'de yapılabiliyor ve yeni teknolojiler izlenebiliyor.

Kamunun 11 çimento fabrikası daha satılmak için sıradadır. "Kim çok verirse ona satırım" düşüncesi her zaman doğru değildir. Bu fabrikalar yerli sermayeye satılarak özelleştirilmelidir. Bu konu tartışılmalı ve bir fikir birliği tesis olunmalıdır. Bu fikirler eskimiştir. 1970'lerin düşünceleriydi şimdi dünya globalizasyona gidiyor gibi yanıtlar verilerek konuyu geçiştirmenin doğru olmadığını sanıyorum. Hazır lokma halindeki KİT'leri blok halinde yabancı sermayeye satmayı savunmak çok zordur. Özel sektörümüzün bu konunun üzerine eğilmesi-

nin kamu yararına, kamu hukukuna uygun olacağını düşünüyorum.

Zarardaki fabrikaların satılmıyacağı bir gerçektir. Devlet bunları sırtında daha fazla taşıyamıyacağına göre kapatılacaklardır. İşsiz kalan işçileri ne olacaktır? Bu konu halledilmeden fabrika kapatılmamalıdır.

4 - Piyasa ekonomisinden ne anlaşılmalıdır bu konuda da tam bir açıklık yoktur.

"Alt yapıyı devlet, üst yapıyı özel sektör yapar" anlayışı Türkiye'de sanayii sadece tüketim malı üreten, arada bir de ara malı yapan sanayi haline getirecektir. Bu nokta memleketimizin geleceği bakımından çok önemlidir. Bunun vebali yaşayan nesiller olarak bizim üzerimizdedir.

5 - Doğru teşhis konulması gereken olaylardan birisi de enflasyonu düşürmek için ne gibi tedbirler alındığı ve bunların yeterli olup olmayacağıdır. Bu konuda hem faiz hadlerinin hem de döviz flatlarının tırmanışta olması kamunun iç ve dış borçlanmaya devam etmesi üzerinde dikkate durulması gereken bir olgudur. Bu konulardaki görüşlerimizi açıklığa kavuşturmalıyız.

6. Enflasyonun düşürülmesinde kamu kesiminin nakit ihtiyacının sağlıklı kaynaklardan sağlanmasının önemi bilinmektedir.

Sağlıklı kaynakların başında vergi gelirleri gelmektedir.

Özel sektör olarak kurumlar vergisi nisbetinin düşük tutulmasını öteden beri savunmuşuzdur. Yüksek kurumlar vergisinin şirketleşmeyi önleyeceğini bunun da sanayileşme ilkesinin gerçekleşmesini olumsuz etkileyeceğini söylemişizdir. Tasarıda vergi nisbetini artırıcı bazı hüküm-

ler bulunmaktadır.

Kurumlar vergisi matrahından indirilecek kazançları muafiyetler ile ilgili olarak asgari vergi diyebileceğimiz bir hüküm getirilmiş olması tasarının en belirgin yönüdür.

Bu durum yatırımları teşvik tedbirlerini olumsuz etkileyecektir. Değişik şartlara göre bu gün yatırım tutarının % 30 - % 100'ü matrahtan düşülebilmektedir. Ancak yatırım indiriminin uygulanması yatırımın bitmesine ve kuruluşun kâra geçmesine bağlıdır. Bu uzun bir süreçtir. Tasarı vergi matrahının % 50'sinin mutlaka vergiye tabi tutulması hükmünü getirerek yatırım indirimini tesirsiz hale getirmiş yada çok uzun süre ertelemiştir. Bu durum hükümet programındaki sanayileşme ilkeleriyle çelişmektedir.

Bu değişikliğin 30 - 35 trilyon bütçe açığını, 90 - 100 trilyon ulaştığı söylenen kamu açıklarını küçültmede önemli bir etkisinin olmayacağını söylemek sanıyorum ki yanlış olmayacaktır.

Bilindiği gibi hükümet programında gelir vergisinin ünifer vergi sistemine göre alınacağı yazılıdır. Bu taahhütle yakından ilgisi olan ve gelir vergisinin zaafını teşkil eden esnaf muafiyeti, küçük çiftçi muafiyeti, götürü vergi, ortalama kâr hadleri, asgari hayat standardı gibi hükümler üzerinde hiç bir değişiklik düşünülmemiştir. Vergi ziyanında önemli rolü olan işporta ticareti üzerinde durulmamıştır.

Gayrimenkullerin satışıyla ilgili bir yıllık sürenin 4 yıla çıkarılmasının mantığında zafiyet vardır. Gayrimenkülün değerindeki artış vergiye tabi tutulmak isteniyorsa bunun süre ile ilgisi yoktur. İktisap değeriyle satış değeri arasındaki müsbet farktan enflasyon indirildikten sonra kalan bakiyeden vergi alınması düşünülebilir.

Gayrimenkullerde zamanla husule gelen değer artışları ticari kazanç sayılıp gelir vergisi içinde vergilendirilecekse mevcut bir yıllık süreyl değiştirmeye lüzum yoktur.

Gayrimenkul değer artışı ticari kazanç değilse - ki değildir ve takdirde gelir vergisinden bağımsız olarak, müddetle sınırlandırılmadan servetteki değer artışının enflasyon düşüldükten sonra vergiye tabi tutulması incelenmelidir.

Bilindiği gibi enflasyon kazançlarından vergi alınmaktadır. Önceki İktidarın bunu düzeltmek için enflasyon muhasebesi üzerinde çalışmalar yapmakta olduğu söyleniyordu. Bu durumda tasarıyla getirilmek istenen endeksleme sisteminin vergi adeletli prensiplerine ne dereceye kadar uygun düşeceği de tartışılabilir.

Dikkati çeken bir başka husus Sermaye Piyasasının mevcut mali kuruluşlar karşısında fazla teşvik edilmiş, korunmuş gibi görünmesidir.

Tasarı kanunlaşmadan görüşlerimizi tesbit edip hükümetimize bildirmeliyiz.

7 - Diğer bir husus, 205 trilyonluk konsolide devlet bütçesinde yatırımlara 26 trilyon gibi çok az bir ödenek ayrılabilmiş olmasıdır. Yatırım yetersizliğini özel kesim yatırımları dengeliyebilecek midir?

8 - Bir başka nokta anti kartel yasasıyla ilgili çalışmalardır. Bu konudaki düşüncelerimizi bir an önce saptamalıyız.

Sektörümüzü yakından ilgilendiren daha bir çok önemli konu vardır. Zamanımızın sınırlı olduğunu düşünerek sözlerimi burada bitiriyorum.

Teşekkür ederim.

